

lemzője. A nemesnyárok a legszellőzöttebb, de mégis jó vízgazdálkodású talajt igénylik, hy 0,5—5%. Fehér-, szürke- és feketenyárok 0,3—5,5%.

A talaj mechanikai összetételének meghatározására igen gyakorlatias mutató az Arany-féle kötöttségi szám. Nemesnyárasaink 50-es kötöttségig, fehér-, szürke- és feketenyáraink 55-ös kötöttségig terjedő talajokon fejlődnek jól. Összes só-határérték nemesnyáraknál 0,5%, szódát legfeljebb nyomokban tűrik. Szürke- és feketenyárok határértéke 0,25%, szódából 0,05%-ot viselnek el. Fehérnyár 0,50% sótartalom esetén még telepíthető, ha nincs szóda.

5 órás kapillaris vízemelés nyáraknál általában 10 mm-en felül kívánatos.

A talajvizsgálatok döntik el, hol melyik fafajjal erdősítsünk. Nemesnyáraink közül legigényesebb a későnfakadó nyár. Saját tapasztalataink is arról győzték meg, hogy kevésbé jó talajokon erősen elmaradt az egyidejűleg ültetett koránfakadó nyártól. Tenyésztése a hullámterek és csatornapartok legjobb vízellátottságú talajaira korlátozódik. A korai nyár jelenti majd a nemesnyárok közül erdősítéseink és telepítéseink fő fafaját.

Az óriásnyár az előhasználati nyárasok telepítésénél, erdősávokban, közúti és belterületi fásításoknál és általában a szárazabb talajokon való fásításoknál kerül felhasználásra.

A fehérsnyár a homokdűnék és sekély termőrétegű, silány homok-altalajú területek, szürkenyár a kötöttebb, nemesnyáraknak meg nem felelő talajok, feketenyár a hullámterek mélyfekvésű, árvizeknek gyakrabban kitett talajainak fája.

Füzeseink a hullámterek jelentős részét foglalják el. Feladatunk itt az, hogy a nyárral felváltható területekről a füzet visszaszorítsuk a *csak* füznek alkalmas talajokra, viszont a legjobb törzsekről szedett dugványokból nevelt gyökeres csemetékkel váltsuk fel a sarjeredetű füzest.

Erdősítési és telepítési kivitelezési módokkal az *Erdőművelési Utasítás* foglalkozik.

Itt csak a talajelőkészítés fontosságára, mint legdöntőbb tényezőre hívom fel a figyelmet.

Befejezésül annyit szeretnék még mondani, hogy ormánsági területeink talán az ország legjobb talajai a legszebb és legértékesebb szlapon tölgynek és a fehér, szívós magaskőrisknek. Hibába esnénk, ha a nyárasítás érdekében ezen értékes fafajok visszaszorítására törekednénk.

Hozzászólás az erdőértékszámításhoz

Az erdőértékszámításról szóló cikk várható vitáját szeretném néhány szempont felvetésével elősegíteni.

Kapitalista gazdálkodásban — bár a tőkés tulajdonos is különbséget tesz beépített tőke és forgótőke között — alapjában egy forrásból nyer fedezetet a vállalat egész tőkeszükséglete, ezért nem szükséges a fogalmak pontos elhatárolása. Szocialista gazdálkodásban az állóeszközök és forgóeszközök finanszírozása különböző forrásból eltérő módon történik. Szükséges volt tehát a speciálisan erdőgazdasági eszközök — ezek között az erdőállománynak is — besorolása a meghatározott fogalomkörökbe.

Az eszközök fogalomkörbe sorolásánál nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt a szempontot, hogy az állami vállalatok is kötelesek a rendelkezésükre bocsátott eszközökkel való gazdálkodásról évenként elszámolni. Az elszámolás — vállalati eredmény szempontjából — lényegében a fogyóeszközökben bekövetkezett változásokat veszi figyelembe és ehhez kapcsolódik a vállalat dolgozóinak anyagi érdekeltisége is.

Az állóeszközökben jelentkező változások általában — az értékcsökkenési leírás kivételével — nem kapcsolódnak a vállalati eredményhez.

Az erdőállomány mennyiségében és így értékében bekövetkezett változásokat, a növedék évenkénti pontos felmérését csak az elérni kívánt céllal arányban nem álló munkával, nagy költséggel lehetne megvalósítani. Továbbá az évi növedék nagysága nem tekinthető az erdőgazdaság folyó évi munkája közvetlen eredményének. Mindkét szempontból helyes volt az erdőállományt az állóeszközök közé sorolni.

Az erdőállomány tehát jelenleg — és véleményem szerint nem helytelenül — állóeszköz és az állományban bekövetkezett változások nem befolyásolják az erdőgazdaság évi eredményét. A kitermelés — mint az állományban bekövetkezett változás egyik oka — következtében a forgóeszközökben is változás történik, mert a kitermelt fa már forgóeszköz és az ezzel kapcsolatban felmerült költségek és jelentkező bevételek természetesen befolyásolják az erdőgazdaság eredményét.

Ha az állóeszközök és fogyóeszközök két nagy forgalomköre közül az erdőállományt az állóeszközök közé kellett is sorolni, még nem jelenti azt, hogy az erdőállomány felhasználása a termelés folyamatában és ennek következményei mindenben azonosak általában az állóeszközökhöz kapcsolódó jelenségekkel. Az évi növedéket nem lehet elválasztani az erdőállománytól, és ezért nem lehet az állóeszköz felhasználásával létrehozott terméként elszámolni; az erdőállomány fenntartásával nem jár együtt a karbantartás és felújítás szüksége olyan módon, mint az általában a gépek és épületek üzemeltetésénél jelentkezik; az erdőállomány kitermelése sem azonos következményeiben egyéb állóeszköz kiselejtezésével. Az erdőállománynak eltérő természete az állóeszközök általános tulajdonságaitól, eltérő elszámolási rendszert tett lehetővé és szükségessé, értékcsökkenési leírás elszámolása helyett a tóár alkalmazását.

Az 1956. II. 1-én bevezetett faárak kialakításánál már olyan mértékű tóár került számításbavételre, amely fedezte az évi erdőfelújítás költségeit. Az igaz, hogy nem tudományos kutatások eredményeként alakult ki a tóár összege, hanem az évi erdőfelújítás költsége és az évi nettó fatömeg viszonyszámából; nem lett számításba véve az sem, hogy az erdőfelújítás nem abban az évben történt kitermelések miatt végzendő el és ezért a tóárból létesített „Erdőfenntartási alap”-nak a kitermelt területtől eltérő terület erdősítését kell fedeznie (az egyszerűsítés kedvéért nem beszélünk itt a tisztításokról), de ez legfeljebb számszerű helyesbítést kíván még, a dolog lényegén nem változtat. Az eltérő termőhelyi adottságok eltérő erdősítési költsége, amely nem áll egyenes arányban a területről kitermelt fatömeg mennyiségével és értékével, a területenkint különböző költségű erdősítések arányának eltolódása az összes erdősítésen belül, de ettől eltekintve az egyes költségtényezők változása (bérrendezés, fuvardíj változása stb.) amúgy sem teszi lehetővé, hogy a tóár hosszú időre pontosan megállapítható legyen.

Szükséges megvizsgálni, hogy a tapasztalati számok alapján kialakított tóár mennyiben különbözik a kapitalista erdőértékszámítás tóárától. Ez nem a piaci árból, mint a kapitalista tóár, de nem is a hatósági árból történt visszszámítás útján került megállapításra, hanem az erdőfelújítás költsége alapján, amely lényegében azonos az újratermeléshez szükséges átlagos ráfordítással. Elméletileg esetleg vitatni lehet, hogy az erdő őrzésével a kitermelésig felmerült költségek a tóárba tartoznak-e vagy sem, amelyek jelenleg az általános költségek között kerülnek elszámolásra, de az őrzést ellátó szervezet végzi az egyéb folyó gazdasági munkákat is és így a költség különválasztása csak elméleti, tényszámokkal meg nem alapozható számítás lenne, végrehajtása pedig sok többletmunkával járna.

A tóárat tehát — véleményem szerint — el lehet fogadni az erdőértékszámítás alapjául. A tóárat jelenleg minden m^3 kitermelt fa után egyenlő összegben kell befizetni. Lehetőség van arra is, hogy az erdőállományt nevelő és kímélő kitermelési módokat kedvezményben részesítsék és ezzel az esetleg költségesebb és gyengébb minőségű faanyagot adó kitermelési módok anyagi ösztönzését megteremtsék. A tóár variálása fafaj, választék és minőség szerint nem célszerű, mert nagyon nehézkessé tenné a befizetés kiszámítását és ellenőrzését. Ez még nem zárja ki, hogy az erdőértékszámításnál — bizonyos előre meghatározott százalékkulcsokkal számítva — ne számoljunk m^3 -enként eltérő értékkel. Ennek szükségessége, használhatósága, célszerűsége, terjedelme, mértéke azonban gondosan megvizsgálendő.

Az erdőértékszámítás szabályozása és alkalmazása esetén is — véleményem szerint — az erdőállomány értékében bekövetkezett változásokat csak az állóeszközök értékének módosulása fogalomkörében kell szerepeltetni és azt a jövedelmezőségbe bevonnai nem szabad. A korábbi évek belenyúlása folytán az emberi munka és

a természet együttes hatásaként jelentkező növedéket a folyó évi gazdálkodás eredményeként elszámolni nem lenne helyes.

Foglalkozni kell azonban ehhez kapcsolódó, de különválasztható két kérdéssel: Az egyik a teljesen befejezett erdősítés költségei kiszámításának, ellenőrzésének és az ezzel kapcsolatos anyagi érdekelttség kérdésének megoldása, beleértve annak vizsgálatát és értékelését, hogy az erdősítés elvégzésével milyen minőségű állomány megtermelésének alapfeltételeit biztosították. A másik kérdés az elvégzett előhasználat hatása az állományra, az elvégzett munka értékelése abból a szempontból, hogy a megmaradó állomány további növekedését, minőségének alakulását milyen irányba fogja befolyásolni; ennek kidolgozása és bevezetése azonban feltételezi egy gondosan felépített és jól képzett, az erdőgazdaságoktól független műszaki szervezet kialakítását.

Az erdőértékszámítás és a kapcsolódó kérdések, mint esetenként jelentkező problémák, részben — gyakorlati módszerekkel — megoldást találtak, részben jelenleg is megoldatlanok és az ezzel kapcsolatos vita átfogó szemlélet kialakítását segítené elő.

Kaiser Tibor
osztályvezető OEF.

Beszámoló bolgár tanulmányútról

BALSAY LÁSZLÓ — VÁN LÁSZLÓ

A bolgár építésügyi minisztérium meghívására 1958. április 22-től május 5-ig tanulmányúton voltunk Bulgáriában. A 18 főből álló küldöttségből öten az erdőgazdaságok dolgozóiként vettünk részt ezen azért, hogy közelebbről megismerkedhessünk a bolgár nép életével, munkájával és Bulgária erdőgazdálkodásával. Ez az idő rövidege miatt nem volt alkalmas arra, hogy minden vonatkozásban pontos képet kapjunk a bolgár erdészet egészéről. Mégis az a sok tapasztalat és kedves emlék, amit ez alkalommal szereztünk, kialakított bennünk egy általános képet arról a népről, amelynek irántunk érzett szeretetéről meggyőződést szereztünk. Igen meleg fogadtatásban részesítettek bolgár szaktársaink, akiknek ragaszkodása messze meghaladta a köteles udvariasságot és nagyban hozzájárult utunk eredményességéhez. Általában minden érdeklődésünkért hálásak voltak és készséggel adták meg magas színvonalú felvilágosításaikat.

Tanulmányutunkat általános tájékozódással kezdtük. Az építésügyi minisztériumból a termelési főigazgatóságra vittek bennünket, ahol ismertették a bolgár államerdészet szervezetét és az ország erdőterületére vonatkozó általános adatokról kaptunk felvilágosítást. Feltűnő volt számunkra a szervezet tagoltsága. A csehszlovák és román mintára szakosított szervezetüket mai formára 1951-ben alakították ki. Az erdőgazdasági munka két minisztérium alá tartozik. A földművelésügyi minisztérium a főhatósága az erdők őrzését ellátó szervezetnek és az erdőművelési munkákat végző erdőgazdaságoknak. A fatermelést, a szállítást, a feldolgozást és az értékesítést szintén szakosított vállalatok végzik. Ezek viszont már az építésügyi minisztériumhoz tartoznak. Az egyes szervek az ország 12 megyéjében megyei igazgatóságok alá tartoznak, amelyek összefogják munkájukat. Az üzemi tevékenységet törvényesség tekintetében ezektől független megyei felügyelő ellenőrzi. Művelési vonatkozásban az országban 163 erdőgazdaság, 2 magtermelő erdőgazdaság és 2 vadgazdaság van. Ezenkívül működik 27 fakitermelő vállalatuk és 4 erdőgazdasági szállító vállalatuk. A földművelésügyi minisztériumban lévő művelési főigazgatóságon 40 mérnök és 30 adminisztratív munkaerő dolgozik. A megyei igazgatóságok átlagosan 4—6 erdőmérnökből állnak. Gazdaságaik 3—4 egységre oszlanak fel, melyekben egy mérnök 2—3 technikussal dolgozik. Egy erdészre 1000 ha körüli terület esik.

Bulgária erdőszültsége 33%, 3 700 000 ha erdőterülettel. Ebből 3 000 000 ha-t borít valamilyen faállomány, 700 000 ha az erdőhöz tartozó egyéb terület. Tényleges erdő-